

Ropiyeva Visola

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar

oilaviy nizolar, oilaviy konflikt, nazariy asoslar, huquqbuzarliklar profilaktikasi, tezkor-qidiruv faoliyati, o‘zaro hamkorlik, oiladagi zo‘ravonlik, profilaktika subyektlari, ijtimoiy munosabatlar, huquqiy mexanizmlar.

Annotatsiya

Mazkur maqolada oilaviy nizolar tushunchasi, ularning mazmun-mohiyati, kelib chiqish sabablari va nazariy asoslari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, oilaviy nizolarni o‘rganishda huquqiy, psixologik va ijtimoiy yondashuvlarning o‘rni yoritilib, ularning huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimidagi ahamiyati ochib berilgan. Tadqiqotda oilaviy nizolarni barvaqt aniqlash, ularning salbiy oqibatlarini oldini olish hamda profilaktika subyektlari va tezkor-qidiruv bo‘linmalari o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikni takomillashtirish masalalari ko‘rib chiqilgan. Natijada mazkur yo‘nalishdagi faoliyat samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Ключевые слова

семейные конфликты, семейный конфликт, теоретические основы, профилактика правонарушений, оперативно-розыскная деятельность, взаимодействие, семейное насилие, субъекты профилактики, социальные отношения, правовые механизмы.

Аннотация

В данной статье исследуются понятие семейных конфликтов, их сущность, причины возникновения и теоретические основы. Освещается роль правовых, психологических и социальных подходов в изучении семейных конфликтов, а также их значение в системе профилактики правонарушений. В исследовании рассматриваются вопросы раннего выявления семейных конфликтов, предупреждения их негативных последствий и совершенствования взаимодействия между субъектами профилактики и оперативно-розыскными подразделениями. По результатам исследования разработаны научно-практические рекомендации, направленные на повышение эффективности деятельности в данной сфере.

Keywords

family conflicts, family dispute, theoretical foundations, crime prevention, operational-search activity, cooperation, domestic violence, preventive institutions, social relations, legal mechanisms.

Annotation

This article examines the concept of family conflicts, their essence, causes, and theoretical foundations. It highlights the role of legal, psychological, and social approaches in the study of family conflicts and reveals their significance within the system of crime and offense prevention. The research focuses on the early identification of family conflicts, the prevention of their negative consequences, and the improvement of cooperation between preventive institutions and operational-search units. Based on the findings, scientific and practical recommendations have been developed to enhance the effectiveness of activities in this field.

Kirish

Jamiyat taraqqiyoti va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda oilaning o'rni beqiyos hisoblanadi. Oila insonning shakllanishi, ma'naviy kamoloti, ijtimoiylashuvi va jamiyatga moslashuvining asosiy muhitidir. Shu sababli oiladagi sog'lom muhit, oila a'zolari o'rtasidagi o'zaro hurmat, ishonch va hamjihatlik nafaqat alohida bir oilaning, balki butun jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Biroq turli ijtimoiy, iqtisodiy, psixologik va huquqiy omillar ta'sirida oilalarda nizolar va kelishmovchiliklar yuzaga kelishi mumkin. Oilaviy nizolar insoniyat taraqqiyotining barcha bosqichlarida mavjud bo'lgan ijtimoiy hodisalardan biri bo'lib, ular oila a'zolari o'rtasidagi manfaatlar, qarashlar, ehtiyojlar va qadriyatlarning o'zaro mos kelmasligi natijasida vujudga keladi. Mazkur nizolar o'z vaqtida aniqlanib, bartaraf etilmasa, oilaviy munosabatlarning izdan chiqishi, ajrimlar, oiladagi zo'ravonlik, voyaga yetmaganlar tarbiyasidagi muammolar, turli huquqbuzarliklar va hatto jinoyatlarning sodir etilishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli oilaviy nizolarni ilmiy jihatdan o'rganish, ularning nazariy asoslarini tahlil qilish va profilaktika mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Hozirgi davrda oilaviy nizolar nafaqat psixologiya va sotsiologiya fanlarining, balki huquqshunoslik, pedagogika va kriminologiya fanlarining ham muhim tadqiqot obyektiga aylangan. Chunki oiladagi nizoli vaziyatlar ko'pincha shaxsning xulq-atvori, ruhiy holati va huquqiy ongiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada oiladagi ziddiyatlar turli huquqbuzarliklar va ijtimoiy muammolarni yuzaga keltirishi mumkin. Shu nuqtai nazardan oilaviy nizolar tushunchasining mazmun-mohiyatini ochib berish, ularning kelib chiqish omillari va rivojlanish qonuniyatlarini o'rganish muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Oilaviy nizolarni o'rganishga oid ilmiy qarashlar turli davrlarda turlicha shakllangan bo'lib, bugungi kunda mazkur masala kompleks va tizimli yondashuv asosida tadqiq etilmoqda. Oilaviy nizolar tushunchasi ko'plab ilmiy manbalarda turlicha talqin qilinadi. Ayrim tadqiqotchilar ularni oila a'zolari o'rtasidagi manfaatlar to'qnashuvi sifatida baholasa, boshqalari nizolarni shaxslararo munosabatlar tizimidagi muvozanatning buzilishi natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy-psixologik hodisa sifatida izohlaydi. Huquqiy nuqtai nazardan esa oilaviy nizolar oila a'zolarining qonun bilan himoya qilinadigan huquq va manfaatlari o'rtasidagi ziddiyatlar sifatida namoyon bo'ladi. Psixologik yondashuvlarda esa hissiy kechinmalar, emotsional zo'riqishlar, kommunikativ muammolar va shaxsiy xususiyatlar asosiy omillar sifatida ko'rib chiqiladi. Shu bois oilaviy nizolarni to'liq anglash uchun ularni bir vaqtning o'zida

huquqiy, psixologik va ijtimoiy jihatdan o‘rganish talab etiladi. So‘nggi yillarda mamlakatimizda oilani mustahkamlash, oilaviy qadriyatlarni asrash, oiladagi nizolar va zo‘ravonlik holatlarining oldini olishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu borada huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirish, oilalardagi muammolarni barvaqt aniqlash va ularni bartaraf etish mexanizmlarini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Mazkur jarayonda profilaktika xizmatlari bilan bir qatorda tezkor-qidiruv bo‘linmalarining ham o‘rni muhim hisoblanadi. Chunki ayrim oilaviy nizolar yashirin shaklda kechishi, tashqi tomondan sezilmasligi yoki huquqbuzarlik sodir etilish xavfini yuzaga keltirishi mumkin. Bunday vaziyatlarda tezkor-qidiruv faoliyatining imkoniyatlaridan foydalanish oiladagi xavf omillarini aniqlash va salbiy oqibatlarining oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi. Oilaviy nizolar nazariyasini o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, har qanday nizo ma‘lum bosqichlar asosida rivojlanadi. Dastlab oddiy kelishmovchilik shaklida namoyon bo‘ladigan ziddiyat vaqt o‘tishi bilan chuqurlashib, keskin qarama-qarshiliklarga aylanishi mumkin. Agar nizoning dastlabki bosqichlarida tegishli profilaktik choralar ko‘rilmasa, uning oqibatlari yanada murakkablashadi. Shu sababli oilaviy nizolarni nazariy jihatdan o‘rganish ularning rivojlanish mexanizmlarini tushunish, xavf darajasini baholash va samarali profilaktik choralarni ishlab chiqish imkonini beradi. Ayniqsa, nizolarning psixologik va huquqiy jihatlarini kompleks tahlil qilish ularning kelib chiqish sabablarini aniqroq belgilashga xizmat qiladi. Hozirgi kunda oilaviy nizolarni tadqiq etishda profilaktika subyektlari va tezkor-qidiruv bo‘linmalari o‘rtasidagi hamkorlikni takomillashtirish masalasi alohida dolzarflik kasb etmoqda. Amaliyotda ayrim hollarda xizmatlar o‘rtasidagi axborot almashinuvi yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmaganligi, oiladagi xavfli vaziyatlar haqida ma‘lumotlarning kechikib yetib borishi yoki mavjud muammolarni baholashda yagona yondashuvning shakllanmaganligi kuzatilmoqda. Bu esa oilaviy nizolarni barvaqt aniqlash va ularning salbiy oqibatlarini oldini olish imkoniyatlarini cheklaydi. Shu sababli profilaktika xizmatlari hamda tezkor-qidiruv bo‘linmalari faoliyatini o‘zaro muvofiqlashtirish, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish va ilmiy asoslangan metodikalarni amaliyotga joriy etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada oilaviy nizolar tushunchasi va ularning nazariy asoslari ilmiy jihatdan tahlil qilinib, oilaviy nizolarning mohiyati, shakllanish omillari va rivojlanish qonuniyatlari yoritiladi. Shuningdek, oilaviy nizolarni tadqiq etish jarayonida profilaktika subyektlari hamda tezkor-qidiruv bo‘linmalari o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikning ahamiyati, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari oilaviy nizolarni barvaqt aniqlash, ularning salbiy oqibatlarini kamaytirish va huquqbuzarliklar profilaktikasi samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish uchun muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Asosiy qism

Oilaviy nizolar insoniyat jamiyati taraqqiyoti davomida mavjud bo‘lib kelgan murakkab ijtimoiy hodisalardan biri hisoblanadi. Har qanday oila turli xarakterga, dunyoqarashga, ehtiyoj va manfaatlarga ega bo‘lgan shaxslar birlashmasidan iborat

bo‘lganligi sababli unda muayyan darajada qarama-qarshiliklar va kelishmovchiliklarning yuzaga kelishi tabiiy holat hisoblanadi. Biroq mazkur kelishmovchiliklarning qanday shaklda rivojlanishi, qanday vositalar orqali hal etilishi va qanday oqibatlarga olib kelishi oiladagi ijtimoiy-psixologik muhitga, oila a‘zolarining huquqiy madaniyatiga hamda ularning o‘zaro munosabatlariga bog‘liqdir. Shu sababli oilaviy nizolar tushunchasini ilmiy jihatdan o‘rganish va uning nazariy asoslarini tahlil qilish nafaqat oilashunoslik, balki huquqshunoslik, psixologiya, sotsiologiya va kriminologiya fanlari uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Oilaviy nizo deganda oila a‘zolari o‘rtasida manfaatlar, qarashlar, ehtiyojlar, huquq va majburiyatlar yuzasidan vujudga keladigan qarama-qarshiliklar hamda ziddiyatlar tushuniladi. Ushbu nizolar turli shakllarda namoyon bo‘lishi mumkin. Ayrim hollarda ular oddiy fikrlar to‘qnashuvi ko‘rinishida yuzaga kelsa, boshqa hollarda uzoq davom etuvchi ruhiy bosim, o‘zaro ishonchsizlik, keskin mojarolar yoki huquqbuzarliklar sodir etilishigacha olib boruvchi xavfli vaziyatlarga aylanishi mumkin. Shu sababli oilaviy nizolarni faqat salbiy hodisa sifatida emas, balki oila tizimidagi mavjud muammolar va qarama-qarshiliklarning namoyon bo‘lish shakli sifatida ham baholash mumkin. Nizolarning mohiyatini to‘g‘ri tushunish ularni samarali boshqarish va oldini olish imkoniyatlarini yaratadi. Oilaviy nizolarning nazariy asoslarini o‘rganishda konfliktologiya fanining o‘rni alohida ahamiyatga ega. Konfliktologik yondashuvga ko‘ra, har qanday nizo qarama-qarshi manfaatlar, maqsadlar yoki qadriyatlarining to‘qnashuvi natijasida yuzaga keladi. Oilada esa bunday qarama-qarshiliklar turmush tarzi, moliyaviy masalalar, farzandlar tarbiyasi, oila ichidagi majburiyatlarning taqsimlanishi, hissiy ehtiyojlarning qondirilishi yoki qarindoshlar bilan bog‘liq munosabatlar natijasida shakllanishi mumkin. Konfliktologiya nazariyasida nizolarning paydo bo‘lishi va rivojlanishi muayyan bosqichlarga bo‘linadi. Dastlab yashirin ziddiyatlar shakllanadi, keyinchalik ular ochiq qarama-qarshilikka aylanadi va tegishli choralar ko‘rilmasa, mojaro keskinlashib boradi. Shu nuqtai nazardan oilaviy nizolarni erta bosqichlarda aniqlash va ularning rivojlanishiga yo‘l qo‘ymaslik muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Psixologik nazariyalar oilaviy nizolarni shaxslararo munosabatlarning buzilishi bilan izohlaydi. Psixologlarning fikriga ko‘ra, oiladagi nizolarning asosiy sabablari hissiy yaqinlikning kamayishi, o‘zaro tushunmovchiliklar, kommunikativ muammolar, stress holatlari va shaxslarning individual psixologik xususiyatlari bilan bog‘liqdir. Masalan, agressiv xarakterga ega bo‘lgan yoki hissiyotlarini boshqarishda qiyinchiliklarga duch keladigan shaxslar oilaviy nizolarga ko‘proq moyil bo‘lishi mumkin. Shuningdek, oiladagi doimiy ruhiy bosim, o‘zaro hurmatning susayishi va ishonchning yo‘qolishi ham nizolarning kuchayishiga sabab bo‘ladi. Shu bois oilaviy nizolarni tadqiq etishda psixologik omillarni chuqur tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Sotsiologik yondashuvlarda oilaviy nizolar jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarning oilaga ta‘siri natijasida yuzaga keladigan hodisa sifatida talqin etiladi. Iqtisodiy qiyinchiliklar, ishsizlik, migratsiya, urbanizatsiya, ijtimoiy tengsizlik va boshqa omillar oilaviy munosabatlarga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Ayniqsa, iqtisodiy muammolar ko‘plab oilalarda nizolarning asosiy sabablaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Moddiy ta‘minot bilan bog‘liq qiyinchiliklar oiladagi psixologik muhitga salbiy ta‘sir etib,

turli kelishmovchiliklarning kelib chiqishiga zamin yaratadi. Shu sababli oilaviy nizolarni o‘rganishda ularni faqat oilaning ichki muammolari bilan bog‘lab qolmasdan, balki jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlar bilan ham uzviy bog‘liqlikda tahlil qilish zarur. Huquqiy nuqtai nazardan oilaviy nizolar oila a‘zolarining qonun bilan kafolatlangan huquq va manfaatlari o‘rtasidagi ziddiyatlar sifatida baholanadi. Oila qonunchiligi oilaviy munosabatlarni tartibga solish, er-xotin, ota-ona va farzandlarning huquq hamda majburiyatlarini belgilash orqali oiladagi nizolarning oldini olishga xizmat qiladi. Biroq ayrim hollarda oilaviy nizolar huquqbuzarliklar yoki jinoyatlar sodir etilishiga olib kelishi mumkin. Ayniqsa, oiladagi zo‘ravonlik, ruhiy bosim, tahdid va boshqa noqonuniy harakatlar huquqni muhofaza qiluvchi organlarning aralashuvini talab etadi. Shu sababli oilaviy nizolarni o‘rganishda huquqiy mexanizmlarning samaradorligini tahlil qilish muhim hisoblanadi. Oilaviy nizolarni barvaqt aniqlash va ularning salbiy oqibatlarini oldini olishda profilaktika subyektlari hamda tezkor-qidiruv bo‘linmalari faoliyati muhim o‘rin tutadi. Profilaktika xizmatlari oilalardagi mavjud muammolarni o‘rganish, xavf guruhiga kiruvchi oilalarni aniqlash, fuqarolar bilan tushuntirish ishlari olib borish va profilaktik tadbirlarni amalga oshirish bilan shug‘ullanadi. Tezkor-qidiruv bo‘linmalari esa oiladagi nizolar natijasida sodir etilishi mumkin bo‘lgan huquqbuzarliklar va jinoyatlar xavfini baholash, zarur ma‘lumotlarni yig‘ish va salbiy oqibatlarining oldini olish choralari ko‘radi. Mazkur xizmatlar o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlik oilaviy nizolarni chuqurroq o‘rganish va ularning rivojlanish tendensiyalarini aniqlash imkonini beradi. Oilaviy nizolarni o‘rganishda tezkor-qidiruv faoliyatining ahamiyati ayniqsa yashirin xavf omillarini aniqlashda namoyon bo‘ladi. Ayrim hollarda oiladagi zo‘ravonlik yoki ruhiy bosim holatlari tashqi tomondan sezilmasligi mumkin. Oila a‘zolari mavjud muammolarni yashirishga harakat qilishi yoki qo‘rquv sababli tegishli organlarga murojaat qilmasligi ehtimoli mavjud. Bunday vaziyatlarda profilaktika xizmatlari va tezkor-qidiruv bo‘linmalarining hamkorlikdagi faoliyati muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zaro axborot almashinuvi va mavjud ma‘lumotlarni kompleks tahlil qilish orqali xavfli vaziyatlarni barvaqt aniqlash imkoniyati yaratiladi. Hozirgi davrda oilaviy nizolarni o‘rganishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Elektron ma‘lumotlar bazalari, tahliliy dasturlar va monitoring tizimlari oilaviy nizolar bilan bog‘liq ma‘lumotlarni yig‘ish hamda qayta ishlash jarayonini sezilarli darajada yengillashtirmoqda. Shu bilan birga, profilaktika subyektlari va tezkor-qidiruv bo‘linmalari o‘rtasida yagona elektron axborot tizimlarini yaratish orqali mavjud muammolarni tezkor aniqlash va ularga nisbatan samarali choralar ko‘rish imkoniyatlari kengaymoqda. Biroq bu yo‘nalishda axborot xavfsizligini ta‘minlash, shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish masalalariga ham alohida e‘tibor qaratilishi lozim. Umuman olganda, oilaviy nizolar tushunchasi va ularning nazariy asoslarini o‘rganish mazkur hodisaning mohiyatini chuqur anglash, uning kelib chiqish sabablarini aniqlash hamda samarali profilaktik choralarni ishlab chiqish imkonini beradi. Oilaviy nizolarni huquqiy, psixologik va sotsiologik yondashuvlar asosida kompleks tahlil qilish ularning oldini olish va salbiy oqibatlarini kamaytirishda muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, profilaktika

subyektlari va tezkor-qidiruv bo‘linmalari o‘rtasidagi hamkorlikni takomillashtirish oilaviy nizolarni barvaqt aniqlash, huquqbuzarliklarning oldini olish hamda oilalarda sog‘lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada oilaning jamiyatdagi o‘rni yanada mustahkamlanib, fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilishning samarali tizimi shakllanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, oilaviy nizolar jamiyat hayotida keng tarqalgan va murakkab ijtimoiy-huquqiy hamda psixologik hodisalardan biri hisoblanadi. Ularning vujudga kelishi oila a‘zolari o‘rtasidagi manfaatlar, ehtiyojlar, qarashlar va qadriyatlarining o‘zaro mos kelmasligi natijasida yuzaga kelib, turli ko‘rinishlarda namoyon bo‘ladi. Oilaviy nizolar ayrim hollarda oddiy kelishmovchilik shaklida kechsa, ba‘zan esa chuqurlashib, oiladagi zo‘ravonlik, ruhiy bosim, ajrimlar, voyaga yetmaganlar tarbiyasidagi muammolar, huquqbuzarliklar va hatto jinoyatlarning sodir etilishiga sabab bo‘lishi mumkin. Shu sababli oilaviy nizolarni ilmiy jihatdan o‘rganish, ularning nazariy asoslarini tahlil qilish va salbiy oqibatlarini oldini olish bugungi kunda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqot davomida oilaviy nizolar tushunchasining mazmun-mohiyati turli fanlar nuqtai nazaridan o‘rganildi. Konfliktologik yondashuv oilaviy nizolarni qarama-qarshi manfaatlar va maqsadlarning to‘qnashuvi sifatida izohlasa, psixologik nazariyalar ularni shaxslararo munosabatlarning buzilishi, hissiy zo‘riqishlar va kommunikativ muammolar bilan bog‘laydi. Sotsiologik yondashuv esa oilaviy nizolarni jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning oilaga ta‘siri natijasida yuzaga keladigan hodisa sifatida baholaydi. Huquqiy nuqtai nazardan esa oilaviy nizolar oila a‘zolarining qonun bilan himoya qilinadigan huquq va manfaatlari o‘rtasidagi ziddiyatlar sifatida namoyon bo‘ladi. Mazkur yondashuvlarning har biri oilaviy nizolarning turli jihatlarini yoritishga xizmat qilsa-da, ularni kompleks tarzda qo‘llashgina mazkur hodisani to‘liq va chuqur anglash imkonini beradi. Tadqiqot natijalari oilaviy nizolarning kelib chiqishiga ta‘sir etuvchi omillar ko‘p qirrali ekanligini ko‘rsatdi. Jumladan, iqtisodiy qiyinchiliklar, ishsizlik, moddiy ta‘minot bilan bog‘liq muammolar, o‘zaro ishonchning susayishi, hissiy yaqinlikning kamayishi, kommunikativ madaniyatning pastligi, zararli odatlar, stress holatlari hamda shaxslarning individual psixologik xususiyatlari oilaviy nizolarni yuzaga keltiruvchi asosiy omillar qatoriga kiradi. Shu sababli oilaviy nizolarni bartaraf etish va oldini olish bo‘yicha ishlab chiqiladigan choralar mazkur omillarni hisobga olgan holda kompleks yondashuv asosida tashkil etilishi lozim. Oilaviy nizolarni nazariy jihatdan o‘rganish shuni ko‘rsatdiki, har qanday nizo ma‘lum rivojlanish bosqichlariga ega bo‘lib, uning dastlabki davrlarida tegishli profilaktik choralar ko‘rilishi salbiy oqibatlarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, nizolarning yashirin bosqichlarini aniqlash va mavjud xavf omillarini baholash kelgusida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan huquqbuzarliklar hamda jinoyatlarning oldini olish imkonini beradi. Shu sababli oilaviy nizolarni o‘rganishda nafaqat sodir bo‘lgan holatlarni tahlil qilish, balki ularning rivojlanish ehtimolini prognoz qilish ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida oilaviy nizolarni aniqlash va ularning oldini olishda profilaktika subyektlari hamda tezkor-qidiruv bo‘linmalari o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikning

ahamiyati alohida ta’kidlandi. Profilaktika xizmatlari oilalardagi mavjud muammolarni aniqlash, xavf guruhiga mansub oilalarni nazorat qilish va profilaktik tadbirlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo’lsa, tezkor-qidiruv bo’linmalari yashirin xavf omillarini aniqlash, mavjud ma’lumotlarni chuqur tahlil qilish hamda ehtimoliy huquqbuzarliklarning oldini olish bo’yicha muhim vazifalarni bajaradi. Mazkur xizmatlarning o’zaro hamkorligi oilaviy nizolarni kompleks o’rganish va samarali profilaktika tizimini shakllantirish imkoniyatlarini kengaytiradi. O’rganishlar shuni ko’rsatdiki, amaliyotda xizmatlararo hamkorlikni yanada rivojlantirish zarurati mavjud. Ayrim hollarda axborot almashinuvining yetarli darajada tezkor emasligi, mavjud ma’lumotlarni umumlashtirish va tahlil qilish mexanizmlarining takomillashmaganligi hamda oilaviy nizolarni baholashda yagona metodologik yondashuvning yetarli darajada shakllanmaganligi muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltirmoqda. Shu sababli profilaktika xizmatlari va tezkor-qidiruv bo’linmalari o’rtasida zamonaviy elektron axborot almashinuvi tizimlarini yaratish, yagona ma’lumotlar bazalarini shakllantirish va tahliliy faoliyatni takomillashtirish zarur hisoblanadi. Bundan tashqari, oilaviy nizolarni o’rganish va baholashda zamonaviy psixologik diagnostika usullaridan keng foydalanish muhim ahamiyatga ega. Psixologik monitoring, suhbatlar, testlar va boshqa ilmiy metodlar orqali oila a’zolarining hissiy holati, nizolarning rivojlanish darajasi hamda xavf omillarini aniqlash mumkin. Olingan natijalar profilaktika va tezkor-qidiruv faoliyatini rejalashtirishda muhim axborot manbai bo’lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligini oshirish, ularni konfliktologiya, oilaviy psixologiya va zamonaviy diagnostika usullari bo’yicha muntazam o’qitib borish ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalariga ko’ra, oilaviy nizolarni samarali o’rganish va oldini olish uchun multidissiplinar yondashuvdan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Huquqshunoslar, psixologlar, sotsiologlar, pedagoglar, profilaktika xodimlari va tezkor-qidiruv bo’linmalari vakillarining hamkorlikdagi faoliyati oilaviy nizolarni har tomonlama tahlil qilish va samarali yechimlarni ishlab chiqishga imkon yaratadi. Ayniqsa, oiladagi salbiy holatlarning voyaga yetmaganlar rivojlanishiga ta’sirini baholashda bunday hamkorlik muhim natijalar beradi. Shuningdek, xorijiy davlatlar tajribasi oilaviy nizolarni tadqiq etish va profilaktika qilishda kompleks yondashuv hamda xizmatlararo integratsiyaning yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko’rsatmoqda. Shu bois ilg’or tajribalarni milliy amaliyotga moslashtirish va ulardan samarali foydalanish maqsadga muvofiqdir. Yakuniy xulosa sifatida ta’kidlash joizki, oilaviy nizolar tushunchasi va ularning nazariy asoslarini chuqur o’rganish oiladagi ziddiyatlarning mohiyatini to’g’ri anglash, ularning kelib chiqish sabablarini aniqlash va samarali profilaktik choralarni ishlab chiqish uchun muhim nazariy poydevor yaratadi. Profilaktika subyektlari va tezkor-qidiruv bo’linmalari o’rtasidagi o’zaro hamkorlikni takomillashtirish esa oilaviy nizolarni barvaqt aniqlash, huquqbuzarlik va jinoyatlarning oldini olish, fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilish hamda jamiyatda sog’lom oilaviy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada oilaning ijtimoiy institut sifatidagi barqarorligi mustahkamlanib, jamiyatda qonuniylik, ijtimoiy adolat va farovonlikni ta’minlashga munosib hissa qo’shiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov, I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirzayev, B. *Huquqiy madaniyat asoslari*. — Toshkent: Akademnashr, 2020.
3. Komilov, N. *Ma'naviyat asoslari*. — Toshkent: O'zbekiston, 2002.
4. Jo'rayev, M. *Jadidlarning ma'rifiy qarashlari*. — Toshkent: Fan, 2010.
5. Saidov, A. *Huquqiy ong va madaniyat*. — Toshkent: Yuridik adabiyot, 2018.